

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

„Нацдэмаўшчына“.

Маючы магчымасць праглядаць выдавецтвы Савецкай Беларусі, ад 1930 году ў гэтых выдавецтвах будзем часта сустракацца з словам і загалоўкамі артыкулаў і кніжак «нацдэмы», «нацдэмаўшчына», «нацдэмаўскі» і т. п. Ад часу да часу сустракаемся з гэтымі словамі і тут, у нашых выдавецтвах, але дагэтуль ніводная беларуская часопіс у Вільні не напісала абшырнейшага артыкулу на тэму «нацдэмаўшчыны». Гэтыя словы і паняцці і іх значэнне бяз сумліву застануцца ў гісторыі беларускага адраджэнскага руху, як важны момант гістарычны, які будзе станаўдзіць аддзельную эпоху.

«Нацдэмаўшчына» азначае нацыянальны дэмакратызм, які прызнае роўныя правы ўсім грамадзянам краю, не вядзе класавай барацьбы і не прызнае дыктатуры. Дзяржавай кіруе прадстаўніцтва ўсіх слаёў грамадзянства. Слова „нацыянальны“ падкрэслівае значэнне нацыі ў данай дзяржаве, якая надае ёй спецыфічны нацыянальны характар.

Мы ведаем з гісторыі беларускага адраджэнскага руху, што з першых сваіх крокаў ён распачаў сваю адраджэнскую працу ў духу нацыянальна дэмакратычным. У выніку гэтага ў 1918 годзе 25 сакавіка Беларусь была абвешчана вольнай і незалежнай дэмакратычнай рэспублікай. Бальшавікі, як ведама, завялі дыктатуру пралетарыяту — гэта знача панаваўне гарадскога пралетарыяту над сялянствам і над усімі слаямі грамадзянства. Адначасна імкнуцца да знішчэння ўсіх класаў фізічна і духова.

Вось-жа трэба нам помніць, што Беларусь, як нацыя, зьяўляецца бяскрысавай. Беларуская нацыя складаецца з адной класы сялянскай, — безземельнага, малаземельнага і сярэдняцкага сялянства. Абшарніцтва, кулацтва, чыноўніцтва, купецтва, духавенства і гарадзкі пралетарыят і ім п. зьяўляюцца сягоння здэнацыяналізаванымі і за малымі выняткамі да беларускасці не прызнаюцца. Той кулак, чыноўнік, духоўнік і ім п., які ў сямнашніх варунках прызнаецца да беларускасці, напэўна не зьяўляецца ворагам сялянства, а дзеля гэтага няма патрэбы з ім змагацца. Наадварот, калі такі чалавек аддае свае ўслугі дзеля добра беларускай народнай справы, трэба

яго прывітаць шчырым сэрцам і супрацоўнічаць з ім.

Выходзячы з факту бескласавасці Беларусі, уся беларуская адраджэнская праца вялася і вядзецца ў кірунку барацьбы за інтарэсы нацыянальныя і адначасна сацыяльныя, не заваёўваючы спецыяльных правоў для чужога беларускай нацыі гарадскога пралетарыяту. Беларусь сялянская змагалася адсамага пачатку сваёй барацьбы за поўныя правы сялянства, якое павінна само сваім дзяржаўным жыццём кіраваць. Тыя адраджэнцы беларусы, якія выходзілі з тых ці іншых слаёў беларускага грамадзянства, па 1918 годзе апынуўшыся пад панаваўнем бальшавіцкага пралетарыяту, хоць у трудных варунках, надалей трымаліся сваіх паглядаў і змагаліся за роўнапраў'е ў жыцці дзяржаўным беларускага селяніна. Гэтымі людзьмі, якія ўсімі сіламі баранілі беларускае народнае толькішто адраджаючае аблічча ад маскоўска-інтэрнацыянальнага заліву, былі беларускія вучоныя, паэты, пісьменьнікі, грамадзкія дзеячы і інш., якія шмат заслужыліся перад беларускім народам.

Вось гэтыя людзі за абарону беларускага народнага характару папалі ў няласку бальшавіцкага пралетарыяту, які назваў іх «нацдэмамі», а дзейнасць іх «нацдэмаўшчынай» і контррэвалюцыйнай, і жорстка з імі расправіўся, ссылаючы ў Сібір, Салюкі і канцэнтрацыйныя лагеры на чужыне.

Як падае бальшавіцкая літаратура, «нацдэмаўскія» ўплывы праяўляліся ўва ўсіх галінах грамадскага, культурнага і палітычнага жыцця Савецкае Беларусі. «Нацдэмаўшчына», як пішучь бальшавікі, ў свой час была захапіўшы ў свае рукі ўсё жыццё Савецкай Беларусі; нават у жыцці партыйным К. П. (б) Б. (Камуністычнай Партыі Бальшавікоў Беларусі) яны — «нацдэмы» адыгрывалі першую ролю. Партыйнаму жыццю камуністычнай партыі надавалі лёкальны характар беларускі; інтэрнацыянальны камунізм да пэўнай меры, нацыяналізавалі, нагіналі яго да мясцовых абставінаў і патрэбаў, да беларускай псыхікі. Дзякуючы гэтаму іменна стварыліся шырокія магчымасці да працы на ніве беларускай культуры і навукі.

Пасля некалькіх рокаў руйнавання і пустахення ўсяго беларускага — сыны белару-

скага народу забраліся да падняцця занябанай ральлі — паліны. Закіпела праца на ўсіх фронтах. Калі выказываўся недахоп сваіх беларускіх сіл да працы, дык былі запрашаныя чужыя вучоныя, якія беспасрэдна цікавіліся тэй ці іншай галіной беларускай навукі.

«Нацдэмы» ў першую чаргу звярнулі ўвагу на беларусізацыю краіны, якая ўсялякімі чужымі наплывамі была засьмечана. Дзеля гэтага пачалі прыгатаўляць вялікія кадры алпаведных працаўнікоў школьных, паварылі давучаючыя курсы курсы для вучыццель, чыноўнікаў і агулам працаўнікоў да дзяржаўнага апарату. З пачатку адчувалася вялікая патрэба падручнікаў па беларусазнаўству, дзеля гэтага пры Акадэміі Навук былі створаны адумасловыя камісіі дзеля апрацоўвання беларускіх падручнікаў і г. д.

Каб абараніць беларускую мову ад моцных чужацкіх уплываў і апрацаваць яе навукова, Акадэмія Навук пачала збіраць слоўніковыя матэрыялы з жывой беларускай мовы і старадаўніх беларускіх актаў. У выніку гэтага апрацаваны і выданы беларускія навуковыя і практычныя слоўнікі.

Ня менш заслужыліся «нацдэмы» для беларускага народу і ў іншых галінах бел. навукі.

На другім месцы стаіць галіна этнографіі Беларуская этнографія праз цэлыя вякі была выкарыстоўвана чужацкай «навукай» для чужых песна палітычных мэтаў. Маскалі на падставе беларускіх этнографічных матэрыялаў, прыводзячы расейскія паралелі, даказывалі, што „българословъ вѣтъ“, што Беларусы — гэта „истинно русское племя Северо-Западного Края“. Тое самае рабілі і польскія аматары этнографы. Дык тады, калі Беларусь быццам ужо стала „незалежнай“ і, калі сканцэнтраваліся беларускія вучоныя сілы, паўстала неабходная патрэба зрабіць беларускую этнографію сапраўды беларускай і гэтымі ж матэрыяламі даць адпор чужацкім прэтэнсіям, даказаць самабытнасць і нацыянальную арыгінальнасць. Дзеля гэтага мэтаў Беларуская Акадэмія Навук распачала інтэнсіўную працу ў галіне беларускай этнографіі, высылаючы прыгатаваныя кадры беларускіх сабіральнікаў на вёску, каб уратаваць тыя асаблівасці беларускай народнай культуры, якая хутка гіне, дзякуючы новай струк-

туры палітычнай і гаспадарчай і ўплывам новай «культуры пролетарскай», якая бязлітасна зацірае ўсялякія сляды народных асаблівасцяў, робячы пакульшто ўсё „единым і неделимым“ пад пратэктаратам Крэмля.

У працягу некалькіх гадоў зроблена сапраўды колёсальная работа ў галіне этнографіі.

Далей ідуць галіны беларускай гісторыі, якую рэпрэзэнтаваў вучоны акад. У. Ігнатоўскі, гісторыя мастацтва, гісторыя літаратуры, мастацкае пісьменства і інш. Агулам праца ішла шчыльным тэмпам ува ўсіх галінах беларускай культуры і беларускага жыцця, не гаворачы ўжо аб навуках прыродазнаўчых.

Загледзіўшы гэтакі вялікі энтузіязм і сільны разгон беларускай культуры і бачачы тут небяспеку ўтраты беларускіх зямель, вялікадзяржаўніцкае і камуністычнае зыркае вока зачала біць трывогу, што на Беларусі маўнае нацыяналізм, што народ нацыянальна і палітычна ўсведамляецца і што ў кожную хвіліну, пры нагодзе, гатоў адарвацца «ад единой і неделимой матушки России». Гэтага сыгналу хавіла мясцовым агентам маскоўскага бальшавізму.

Яны пры помачы Г. П. У. хутка прыступілі да нячужана-жорсткай расправы над беларусамі. Назвалі іх шкоднікамі і здраднікамі пралетарскай дыктатуры, а дзеля гэтага пацягнулі да найвышэйшай адказнасці пралетарскай «справядлівасці». Да найвышэйшых размераў бальшавіцкая інквізіцыя дыйшла ў 1930 і 1931 г. г.; год 1932 быццам „перадышкай“ быў, а ў 1933 годзе дабілі астаткі прадстаўнікоў беларускай навукі і людзей, прапуючых для добра беларускай нацыі.

Цяпер, такім чынам, на ніве беларускай культуры ў БССР бачым адно жажлівае пажарышча, дзе чужы, люты вецер раздэмухивае папалішча — сляды працы беларускай мазольнай рукі.

Сяньня Беларуская Акадэмія Навук занятая выдаваўнем твораў Маркса, Леніна, Сталіна і інш.; друкуе так-жа жыдоўскія кніжкі, польскія, літоўскія, расейскія, латыскія, а беларускіх арыгінальных прац мала бачым. З некалькіх мясячнікаў, якія калісь за часоў «нацдэмаў» выходзілі, астаўся толькі адзін — „Полымя Рэвалюцыі“ і той нічога беларускага не дае.

Сяньня нацыянальнае жыццё беларускае ў Савецкай Беларусі задушана, бо Беларусь сацыялістычная па зместу (душой), а нацыянальная толькі па форме (мовай). Але як відаць дык і формы ўжо пакінуць ня думаюць, бо папсулі значна нашу мову сваёй рэформай правапісу і граматыкі

З вышэй сказанага хіба зусім ясна ўяўляем сабе „нацдэмаў“ і «нацдэмаўшчыну». «Нацдэмы» — гэта людзі, якія пасьвячаліся для беларускай народнай справы і якія сяньня пакутуюць у бальшанікоў, а „Нацдэмаўшчына“ — гэта іхняя дзейнасьць, якая будзе запісана залатымі літарамі ў гісторыі змаганьня за волюнасьць і незалежнасьць Беларускага Народу.

Дзе і што робіць Бр. Тарашкевіч.

Голасны з судовых грамадаўскіх працэсаў у Вільні Бр. Тарашкевіч, як ведаем, паехаў з польскай турмы ў Саветы з прычыны вымены вязьняў між Саветамі і Польшчай.

У Польшчы яго ўважалі за камуністычнага работніка і польскія суды яго засуджвалі на доўгагоднія кары ў вастрог за камуністычную дзейнасьць. Тарашкевіч на судох цвёрдзіў, што ён хоча дабіцца такой волі для беларускага сялянства і работніцтва ў Зах. Беларусі, якую сяляне і работнікі маюць у Саветах. Апрача гэтага, Тарашкевіч цвёрдзіў, што ў Саветах будзеца сапраўдны беларускі дом — Б.С.С.Р.

Бр. Тарашкевіч — беларус, і ня толькі палітык, але і беларускі культурнік, ён філэлэг.

У Савецкай Беларусі, як ведаем, па загаду з Масквы на кіраўнічых дзяржаўных становішчах і ў Акадэміі Навук робяць „беларускую“ дзяржаўную работу і „творцаў“ для беларусаў культуру жыды, палякі і расейцы. Тарашкевічу ў хваленым ім, калі яго судзілі ў Вільні, „беларускім доме“ — Б.С.С.Р., ані месца ані адпаведнай працы не знайшлося. Камуністы яго адразу адправілі ў Маскву, а цяпер памьсьцілі ў савецкім двары (совхоз), каля Масквы і далі там дворную работу; функцыі Тарашкевіча ў савецкім двары раўняюцца функцыям эканомы ў двары польскага пана ў Зах. Беларусі — ён вучыць там дворных парабкоў па кніжнаму араць, сеяць, касіць і сьвіней даглядаць.

Вось трагедыя беларускага інтэлігента ў Саветах. А гэты-ж факт не адзін.

„Діло“ піша ізноў хлусьню.

У 1931 годзе ў месяцы чэрвені „Діло“ зьмясьціла цэлы рад артыкулаў аб беларускім жыцці. У гэтых артыкулах было столькі перакручваньня фактаў, фальшывага асьвятленьня беларускіх падзеяў, а нават проста хлусьні, што гэта прымусіла нас належна зарэагаваць у гэтай справе. Было надрукавана ў другой украінскай часопісі „Новый Час“, цэлы рад артыкулаў, у каторых асьвятлялася бесстаронна беларускае жыццё; гэтыя артыкулы погым былі надрукаваны і ў „Беларускай Крыніцы“. Нам не хацелася, каб украінскае грамадзянства было дэрэнна пайнфармавана аб нас і наагул аб жыцці беларусаў пад Польшчай. Думаючы, што „Діло“ нясьведама тагды падало аб нас фальшывыя інфармацыі свайму грамадзянству, былі нават зроблены намі адумысловыя захады ў рэдакцыі „Діла“, каб падобныя інфармацыі болей не зьяўляліся і ня сеялі звадкі паміж „Ділам“ і беларускім грамадзянствам. Аднак у прошлым і гэтым годзе „Діло“ надрукавала пару карэспандэнцый нібы свайго карэспандэнта з-пад Глыбокага, у каторых беларускі рух падаваўся ў фальшывым і нават глумным асьвятленьні, цяпер маем ізноў факт, які сьведчыць, што „Діло“ далей вядзе сваю варожую да беларусаў лінію.

Справа ў тым што ў нумарох 153—154 гэт. году „Діло“ зьмясьціла два артыкулы пад загалоўкам „Горадні і яго выкопы“. У гэтых артыкулах нехта В. Кобринський апісвае апошнія выкопы ў Горадні і знойдзеныя там архэалёгічныя памяткі. Здавалася б для сьціх: ну, што-ж такое, што п. Кобринський напісаў аб Горадні і яго старадаўніх памятках? Людзі пішуць ня толькі аб блізкіх выкопах, але інтэрасуюцца нават вельмі далёкімі як Палестына, Мэзопатамія, Эгіпет, ад гэтага нікому ніякай ня будзе шкоды, а толькі карысьць для навукі!

Каб жа толькі для навукі пісаў п. Кобринський, то мы былі-б толькі ўдзячны і яму і „Ділу“, але тут ідзе не аб навукі, а аб што іншае. Ідзе аб тое, што п. Кобринський пасунуў граніцу Украіны аж пад самую Горадню. Піша ён даслоўна так: „За князёўскіх часоў ляжала Горадня на украінска-літоўскім паграніччы“. Апроч гэтага ва ўсім артыкуле няма ані слова аб беларусах (хоць Горадня ляжыць на этнографічна беларускай тэрыторыі), няма ані слова аб уплывах і творчасьці беларускай культуры (царква ў Каложы), а гаворыцца толькі аб уплывах Украіны і Кіеўскіх князёў, так што нясьведамы ўкраінскі чыгач, працятаўшы гэныя артыкулы, сапраўды можа падумаць, што наша Горадня над Нёмнам ёсьць украінскім горадам! Тут мы хацелі-б

толькі спытацца ў „Діла“ і п. Кобринскага, ці на тэрыторыі Украіны ёсьць хоць нешта падобнае з боку архітэктуры да Каложанскай царквы? А калі няма, то нашто пароць гэтакую пусьцячыну?

Калі-ж „Діло“ мае прэтэнсію да Горадні, апіраючыся на тым, што там у свой час сядзелі патомкі кіеўскіх князёў, то трэба прыпомніць „Ділу“, што гэта былі ня ўкраінскія князі, а Рурывавічы, якія былі па ўсіх князёўскіх пасадах усходняй славяншчыны, апроч Полацка і наагул Беларусі, дзе ланавалі Рогвалдавічы. Пашыраючы граніцы Украіны на падставе такога ці іншага ўплыву князёў кіеўскіх, „Діло“ можа палічыць „пагра іччам“ Украіны ня толькі Горадню, але і Маскву, і Суздаль, і Уладзімір на Клязьме, і нават эстонскі Юр’еў! Вось да якіх бліскучых рэзультатаў можа дайсьці „Діло“.

Калі яшчэ возьмем пад увагу і той факт, што п. Кобринський у гэных двух артыкулах вельмі многа гаворыць аб памятках, якія пакінулі па сабе ў Горадні польскія каралі, то чытаючы гэныя артыкулы можна дайсьці яшчэ і да такога вываду, што Горадня даўней была ўкраінскім горадам, а цяпер польскім — і то ня толькі ў дзяржаўным значэньні, але і этнографічным!

Уканды адно пытаньне: каму „Діло“ хоча прыслужыцца, падаючы такія „інфармацыі“ свайму народу, навучы, ці каму іншаму? А можа хоча загнаць клін нягоды паміж украінскім грамадзянствам і беларускім? Калі гэта апошняе, то паганую ролю ўзяло на сябе „Діло“ і ўважаем, што ўкраінскае грамадзянства павінна паклікаць да парадку свой штодзеньнік. Бо мы ўжо зрабілі ўсё, што толькі маглі.

ПАДЗЯКА.

Цэнтральны Урад Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры гэтым шчыра дзякуе гр-ну С. Паўловічу за ахвяраваныя ім у Музей Інстытуту:

1—4. чатыры фатаграфіі вершаў (з 1858—1864 г.) з альбому беларускага паэта нова-шляхоцкай пары Арцёма Дарэўскага-Вярыгі, 5. фатаграфію самога альбому і 6—7. два іншыя дакуманты да гісторыі беларускага школьніцтва на захадне-беларускіх землях.

Цэнтральны Урад БІГіК.
15 чэрвеня 1934 г.

„Biełaruskaja Krynica“
ў m-cy lipni wyjdzie z dataj 10 i 25-ja.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Зьезд Т-ва Беларускае Школы. На нядзелю 17.VI. с. г. быў назначаны зьезд сяброў ТБШ. Галоўная Управа гэтай арганізацыі абвясціла аб зьездзе ў прэсе і паведаміла ўправы гуртоў ТБШ. На зьезд прыбыло ў Вільню з правінцыі, пераважна з Беластоку, каля 3 дзесяткоў сяброў і 3 прадстаўнікоў з Вільні. Вялейшчыну рэпрэзэнтаваў грам. Чартовіч, а Наваградчыну грам. Бычок.

Зьезд аднак не адбыўся; паліцыя сьледчая ўсіх прадстаўнікоў з Беластоку, лікам каля 24, — некаторых на вуліцах Вільні, а некаторых у памешканьні, дзе меўся адбыцца зьезд, — затрымала. На інтэрв’ю ў паліцыі адказалі: сярод затрыманых няма аніводнага беларускага народніка, затрыманы ўсе камуністы.

Дык калі-ж адбудзецца зьезд ТБШ, які ачысьціў-бы там атмасферу?

Пачатак ліквідацыі беларускай філіі дзяржаўнай гімназіі ў Наваградку. Сярод беларускага грамадзянства ўжо даўно ходзяць чуткі, што польскія школьныя ўлады маюць ліквідаваць беларускую філію дзяржаўнай гімназіі ім. А. Міцкевіча ў Наваградку і гэныя чуткі находзяць пацьвярджэньне. Даведваемся з пэўных крыніц, што сапраўды да ліквідацыі беларускай гімназіі ў Наваградку школьныя ўлады ўжо прыступілі. Школьная Кураторыя забараніла дырэкцыі гімназіі прымаць вучняў у першую класу на 1934-35 школьны год. Даведваемся так-жа, што ліквідацыя мае праводзіцца паступова — класа за класам і гэтак праз гадкі два да канца.

Словам, беларускае школьніцтва пад апекай польскіх школьных уладаў не пашыраецца і не разрастаецца, але звужаецца, гібе і занепадае.

Прадстаўленьне-канцэрт. У нядзелю 17 г. м. Бел. Студ. Саюз у Вільні ладзіў прадстаўленьне-канцэрт. На сцэне быў прадстаўлены жарт у 2-х актах Я. Хвораста „На поэтыччай вышыні“, а пасля хор пад кіраўніцтвам Р. Шырмы праяў некалькі беларускіх народных песняў.

Матуральныя экзамены ў віленскай беларускай філіі дзяржаўнай гімназіі ім. Ю. Славацкага скончыліся 20 г. м. З дапушчаных да экзамінаў 24 вучняў і двух экстэрнаў, здало экзамін 25.

З выдавецкае нівы. Апошнім часам вышлі з друку:

„Na pokuci“ зборнік вершаў і баяк Я. Быліны. Кніжыца мае 72 бачыны, разьмеру васьмёркі. Выдавецтва Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. Цана 50 гр. „Dla czyjho dobra“ Д. Аніска, адбітка з „Chryścijanskaj Dumki“. „Шлях Моладзі“ № 6 за

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

V Marcuk. (Pracib).

Дык воў усіе парачхвіланіе працували, што з бацкім будзіе раформа — толкі нia wiedali, як пацніеца і чым кончыцца. А старaja, chudaja Ruzia — „babski starasta“ — užo daũno raskazywala ўсім babam pad kaściolam, što haspadynia była „kutaja na ўsie čatry nahi,“ dyk zrobić, — kazała, paradak z kslandzowymi bačkami, jak sama zachocha.

— Ty moža dumaješ, — kazała Ruzia da kulhawaj Ahaty: — ty moža dumaješ, što ў Zawalacy kslondz Marcinoўski probarščam, ha?

— Nu, a chto-ž, patwojemu? — pytałasia prastaduśnaja Ahata.

— Ja tak i znała, što ty ničoha nia wiedaješ, — adkazała „babski starasta“ — толкі ty nikomu nie każy, a ja table rastłumaču, chto ў nas probarščam. U nas, bačyš, probarščam kslandzoўskaja haspadynia! sama pani Paũlina Paũloўskaja.

— Nia moža być — zakryčela Ahata: — jana-ž толкі baba.

— Fil baba — to baba, ale nie takaja, jak my z taboj:

— A jakaja?

— A wot takaja, što nie takaja: u jaje probaršč siadzić pad pantoflam, jana samoha dziekana — taho, što pamior — kaliści za nos wadzila, a dzlekanski arhanisty joj čyścić čarawiki. Dyk wot chto naša pani haspadynia! Tolki ty mučy, bo

7)

barani Boh, skožaš — dyk tedy prapała ja i cely naš babiniec! Ja jaje bajusia, jak ahniũ haraščaha. Pośle hety samy sakret Ruzia paũtaryła na wucha ўсім žabruščym babam pad kaściolam i ў dwaccaci chatach u miastečku.

— Wiedajcie, maje mileńkija, — kazała Ruzia, pryjšoўšy da Hanuli Jakubiči i Maryli Piotrowičyči za niejkim niby to intaresam: — wiedajcie, što naša pani haspadynia čuć čuć nia wyjechała z Zawalaki. Wiedajecie — probaršč čuć-čuć nia plakaũ: ledź jaje zatrymaũ, ledź uprasiu, — łapatała Ruzia, až zasapłasia.

— Nu, užo ž, waspani, nie machluj! — kazała Hanula i nie chaciela bolš takich plotkaũ słuhać.

— Jakoje, ja machluj? čyściśienkaja praũda, kab ja tak z hetaha miejsca nia zyšla! — taratočyła Ruzia.

— Roznyja kslandzy bywajuć — moža i praũda, — kazała, napalawinu pawleryũšy, Maryla.

— Wiedama, što praũdal čwiardziła Ruzia: — užo byli i furmanki naniaty i kufry paskładany, a pośle niejак probaršč adprasiũ. Ja sama stajała na kalydory i ўsio čuła. „Astańsia, kaža, proša pani! budzieš, kaža, haspadyniaj, jak i była. Ja, kaža, nia pušču wyjaždžać. A z bačkami, kaža, ja zrablu reformu takuju...“

— Jakuju reformu? — spytałasia jznoũ Hanula.

— Ja-ž nia wiedaju, — kazała Ruzia: — moža iznoũ stary pojdzie służyć da Pstrykuna?

— Heta užo čystyja plotki! — adrezała wostra Hanula.

— Ja-ž kazała — nia wiedaju, — hawaryła pakorna Ruzia: — dyk jak nia wiedaju, toj platka-wać nia budu.

I pajšla ў druhuju chatu, da Ahaty Matusewiczy. A tam zapiajala z druhoj noty, što bycam probaršč tak plakaũ, jak haspadynia sabirałasia ў darohu, što až zachłipywaũsia, i što hatoũ byũ jon u ruki caławać.

Tak, ci hetak, ale reforma była patrebna. Nawiet sam stary Marcuk pračuwaũ hetu reformu i achwotna na jaje pośoũ, kab tolki zyjšci z wačej kslandzu i jahonaj haspadyni.

Była pry kłastary staraja dzieraũłanaja laźnia. Stajała jana sabie z prakon wieku biez raboty: nihto ў joj nia myũsia i nikomu nia była patrebna. Haspadynia daũno napaminala probaršču, što možna było-b laźniu adnawić i „kahokolečy“ tam pasadzić. Probaršč dahetul nie dahadywaũsia, kaħo tudy pamiaścić Ale woś clapier až žmiarkawaũ i ūciešyũsia sam, što možna pasadzić tudy bačkou. Šach-mach! i z staroj laźni zrabili nowuju chatku: padmurawali, padłatali, padpiorli — i chata wyšla charašuchaj — maładuchaj.

Bački mahli tam haspadaryć, jak spadabajeca, i hawaryć pajakomu sabie zachochać. Mahli sabie malicca, skolki ūlezie. Jadu prykazaũ im kslondz Marcinoўski prynosić u chatku, dyk mahli sabie jeści, ci nia jeści — nihto im nie miašaũ, ani cikawiũsia. Bačka moh kuryć swaju lulku choć i cely dzień... tolki-ž tabaku nia byłol Hety punkt u reformie byũ čamuści prapuščany. Ale stary Marcuk pastanawiũ ab ništo syna bolš nie prasić. Dy i biez tabaku było niemahčymel...

Dyk woś pačalośia zwyčajnaje żyćcio, ab katorym nia było-b čaho i kazać, kab nia toj tabak i nia taja haspadynia. Oj, tabak, tabak! trawa horkaja i lichaja, z katoraj wychodzić dym ahidny

м ц чэрвень 1934, часопісь белару-
скай моладзі.

„Chryścijanskaja Dumka“
№ 6, за чэрвень 1934 г., белару-
ская каталіцкая часопісь.

„Сама помач“ № 6, за чэр-
вень 1934, беларуская коопэратыў-
на-гаспадарчая часопісь.

Усё дастаць можна цераз бе-
ларускую кнігарню „Пагоня“: Віль-
ня, Завальная 1—1.

Zakrywajuć litoŭskija školy

„Viln. Rytajus“ Nr. 47 siol. h.
padaje nastupnuju zaciemku: „Hetymi
dniami wilenskaje prašwietnaje tawa-
rystwa „Rytas“ atrymała ad Školnaj
Kuratoryi piśmo, u jakim pawiedam-
lajecca, što Kuratoryja ŭžo zakryła
pačatkawyja školy, utrymliwanyja
t-wam „Rytas“, u hetkich miastach
Horadzienskaha paw.: 1) u Randamo-
nach, 2) Mardasach, 3) Srutach, 4)
Bižach, 5) Ratnicy i 6) u Kapiniškach.

Školnaja Kuratoryja zakryćcio he-
tych školaŭ matywuje tym, što školy he-
nyja praz try miesiacy nia byli čyn-
nyja. U ŭzwiązku z hetym, my hetu
sprawu rassledawali i dawiedalisia,
što wyżej azačanyja litoŭskija pry-
watnyja školy nie mahli być čynnyja
dziela taho, što nia byli začwierdža-
nyja pradaŭlenyja t-wam „Rytas“,
wučyciali, a nia byli jany začwierdža-
nyja dziela taho, što jany nie mahli
atrymać ad administracyjnych ŭladaŭ
paświedčańnia moralnaści.

Cikawa, što niekatoryja wučyciali,
z hetych-ža samych niezačwierdżanych
z pryčyny niastačy paświedčańnia mo-
ralnaści, u dziaŭčanyja pačatkawyja
školny byli pryhatyja. Naprykład, wu-
čycielcy G. Gadałajtis była zaprapa-
nawana dziaŭčanyja pačatkawaja ško-
ła u Dašnicach (Suwalsk. paw.), a
wučyciel M. Bigelis byŭ naznačany
kuraŭnikom dziaŭčanyja školy u Pa-
miarkach.

Naleža tak-ža zaznačyć, što hetymi
dniami kuraŭnik pačatkawaj školy
t-wa „Rytas“ u Krukłach, wučyciel
Makarewič atrymaŭ z Školnaj Kurato-
ryi piśmo, u jakim зроблены zakidy,
što ŭ hetaj škole zakuranyja ścieny,
što nia ma tablicy da piśańnia i h. d.
Tymčasam wiedama, što ścieny ryta-
saŭskaj školy u Krukłach wytynkawa-
nyja, wybielenyja i što heta škola ma-
je nawat dźwie tablicy da piśańnia.

Sprawu hetych zakidaŭ wučyciel
Makarewič musiŭ rastłumačyć na piś-
mie praz dwa tydny, što jon i zrabieŭ.

Da hetaha možamo dačať tolki
toje, što my biełarusy „ščasliwiejšyja“
za litoŭcaŭ, bo my... heta ŭsio ŭžo
daŭno pierazyli, kali byli likwidawa-
nyja astatki našych pačatkawych školaŭ.
P. Ł.

**БЕЛАРУСЫ! Падтрым-
вайце сваю прэсу. Выпісвайце най-
стафэйшую беларускую газету
„Беларускую Крыніцу“!**

Zabojstwa polskaha ministra ŭnutranych spraŭ Branisława Pierackaha.

Dnia 15 čerwienia s. h. u Warša-
wie zastreleny ministr ŭnutranych spraŭ
B. Pieracki. Ministra zastreliaŭ z re-
walweru niawiedamy zabojca a hadzi-
nie paŭowa čačwierťaj papaŭdni ŭ sie-
niach „Tawaryskaha Klubu“ pry wul.
Foksal Nr. 3. Min. Pieracki zaŭsiody
ŭ hetym klubie abiedaŭ i pryjechaŭ
tak-ža na abied tudy ŭ hety trahičny
dzień. Zabojca ŭ ministra wystraliŭ 3
razy; adna kula śmierotna prabiła pa-
tylicu, druhaja prabiła kapieluch i

prajšla kala wucha, a treciaja ŭleźła
ŭ padłohu, bo zabojca stralaŭ u mi-
nistra i tady, kali ministr pawaliŭsia
ad pieršych wystrelaŭ.

Ministr żyŭ z śmierotnaj ranaj ka-
la 2 hadziń, ale nieaprytamnieŭ i nia-
prytomny ŭ špitali pamior.

Zabojca, zastreliaŭši ministra, pa-
woli wyjšaŭ na wulicu i nie špiašaju-
čysia pašoŭ. Kali pačali za zabojcam
hnecca i kryčať — ławicie, tady pa-
čaŭ jon uclakać. Pa darozie prastreliaŭ

palicejskaha, jaki chacieŭ zatrymać
zabojcu, adnamu čalawieku što staraŭ-
sia zapynić jaho ŭdaryŭ rewalweram
pa haławie, i sam uciock i schawaŭ-
sia tak, što palicyja jeho i dasiul nie
znajšla.

Nawočnyja świedki zabojstwa ra-
skazwajuć, što zabojca min. Pieracka-
ha čalawiek małady i byŭ pryhoža
adzieŭsya.

Palicyja, jaŭnaja i tajnaja, ener-
hična šukaje zabojcy dalej.

Pachowiny ministra Pierackaha.

Pašla zabojstwa ministra ŭ War-
šawie wa ŭsich haradoch Połšcy la-
dzili chaŭtury. Na hetych chaŭturoch
hawaryli pramowy. Wystupali z pra-
mowami pierawažna pradaŭniki Be-
Be, jakija padčorkawajuć zasluhnia-
božyka, wykazwali, što sučasnaja pol-
skaja ŭlada silnaja i ŭtrymaje ŭ Połš-
cy ład.

Min. Pierackamu prad pachowi-
nami marš. Piłsudski daŭ čyn hiena-
rała (Pieracki byŭ pałkoŭnikom).

Pachawali min. Pierackaha ŭ No-
wym Sončy ŭ Haliččynie, adkul nia-
božyk pachodziŭ i dzie żywie mat-
ka i ŭsia radnia zabitaŭ. Pachowiny
adbylisia ŭračysta 19 čerwienia.

Nowy ministr unutranych spraŭ u Połšcy.

Pašla zabojstwa min. Pierackaha,
na jaho miesca na ministra unutranych
spraw naznačyli prof. Kažoŭskaha, ja-

ki adnačasna žyjaŭlajecca i staršynioj
Rady Ministraŭ.

Koncentracyjnaja abozy ŭ Połšcy.

Prezydent Polskaj Respubliki wy-
daŭ dekret, jakim zawodziacca ŭ Połš-
cy koncentracyjnaja abozy dla asob,
što pahražaŭ hramadzkaŭ biašpiecy.
Dekret heny ŭžo abwieščany ŭ „Dz.
U. R. P.“ z dnia 18.VI. 1934 h. i
abawiazwaje ad dnia apublikawańnia.

Premjer prof. Kažoŭski ŭ hutar-
cy z pradaŭnikom presy ab koncen-
tracyjnych abozach wykazaŭ nastup-
naje:

Ab matywach, jakimi kiraŭaŭsia
urad wydajuć takaje rasparadžeńnie,
hawaryć nia prychođizcca, bo raspa-
radžeńnie haworyć samo za siebie.

Stanowišča ŭradu ŭ hetaj sprawie
wyjawiŭ premjer Kažoŭski ŭ pramo-

wie nad damawinaj min. Pierackaha
miž inšym hetkimi sławami:

„Siachnuŭ niechta pa aružža te-
roru. Chto-b nia byŭ i adkul by nia
byŭ zabojca, adkaznaść moralnaja za
jahony čyn zwalwejecca na ŭsich pry-
hataŭlajućych aružža i atmosferu te-
roru. Na ich usich spadzie surowaja,
karaŭčaja ruka dziaŭčawy...“

Ab koncentracyjnych abozach
premjer skazaŭ hetak: Miascy adasob-
nieńnia — nia treba hetaha čyba
taić — buduć mieć rehulamin wielmi
ciažki i surowy, buduć ničym inšym,
jak tolki pryładaŭ surowaj i karaŭčaj
ruki dziaŭčawy.

Aryšt siabry C.K. BChD Jana Čarneckaha.

Dnia 17 hetaha miesiaca byŭ
aryštawany ŭ Lachawičach wiedamy
dziejać u Baranaŭskim pawiecie, sta-
bra Centr. Kamitetu BChD. Jan Čar-
necki. Unačy ŭ 2 hadzińie ŭ dom
Čarneckaha pryšli dwa palicyjanty,
jakija zrabili wobysk, zabrali numary
„Šlachy Moładzi“, karespandencyju

i adzin numar „Baračby“, jakuju biez-
adkaznyja adzinki rassyliŭ poštaŭ
usim wydatniejšym asobam. Pośle
wobysku adprawili J. Čarneckaha na
pastarunek u Lachawičach, a potom u
Baranawičy. Pryčyny arištu niawie-
damy.

Balšawiki ŭ S.S.R.R. b. pašla P. Karuzu «уничтожи».

Rasiejskaja hazeta ŭ Wilni „Ha-
she Wreia“ padaje, što b. pasol P.
Karuz a niekim čynam paraŭ u SSRR
i tam balšawiki jaho „уничтожи“.

Sapraŭdy, Karuz daŭno žnik z
wačej biełaruskaha hramadziaństwa;

P. Karuzu wyklučyli z partyi BChD—
hadoŭ sa try tamu; pašla hetaha jon
prabywajućy ŭ Wilni šukaŭ adpawie-
naj sabie pasady i ŭ kancy žnik nia-
wiedama kudy.

i zatruty. Tabak! Ty niasieš z saboju swarki i pra-
klony, stratu hrašej izdaroŭja; praz ciabie cierpieć
bol haławy žonki ad mužoŭ i naahul žančyny ad
mužčynaŭ, katoryja, i tak mała rozumu mieŭšy,
reštu zatruwajuć horkim dymam. Tabak! ciabie nie
dareмна prazwali „čortawym zieleŭ“, bo, jak ka-
žuć, najbołšuju lulku na świcie kuryć sam Lucy-
par u piekle, hdzie smažucca samyja zakamianie-
lyja hrešniki; a piakielnaja machorka samaja naj-
harčejšaja. Dyk musić dziela taho Kaściol Kata-
licki nia ŭwodzić u światyja kurcoŭ i tabačnikaŭ,
i wielmi nia rady, što kurać ksilandy.

Tabak! ty, ahida, ty abrydał... U kožnaha kur-
ca poŭna ŭ horle i ŭ hrudziach toj samaj ciahu-
čaj smaht, što ciače z lulki. Dyk kožny kurec plu-
je i charkaje; pluje, morščycca i... ŭsiožyki kuryć.
Haładuje — i kuryć chwareje — i kuryć! Kab-ža
waša šerś kureła, maje wy ludcy! bo ŭžo i sam
ja nia wiedaju, čaho wam lepšaha žadać?

A ci wiedajecie, maje rodnienkiŭ, adkul heta
niačystaja siła, hety praklaty tabačyšča da nas da-
staŭsia? Z Ameryki! Adtul prykačiasia da nas na-
ša miłaja bulbačka, „chleba pamacnica“, i adtul
prypoŭz da nas hety prahorkły tabačny dym — ra-
zam z tym tabakom, što prywiezli da nas z Ame-
ryki dobryja ludzi, kab ich za żywot uziato. Prasłyŭ
tabakom adzin francuski wučony proŭwiščam Nikot
(ni sabaka ni „kot“, ale wučony), ad katoraha i sa-
ma tabačnaja atruta nazywajecca „nikatyna.“ I woś
ad hetaha času naša żywicio i tak horkaje, paharče-
ła jašče horš; a naša biełaruskaja dola i tak ciom-
naja, paciamnieła ad tabačnaha dymu jašče bołš.
Skolki-ž straty daje tabak praz marnatraŭstwa
Skolki ludziej na jaho narakaje i skolki babaŭ ja-

ho praklinajel Skolki sami kurcy ad jaho cierpieć—
kuraćy, kašlajućy i chwarejućy, a kali nie chwa-
cić sumujućy i narakajućy! Skolki taho-hetaha...
i ŭsiaho takoho!...

Skolki taksama i naš biednieŭki Marcuk, wia-
likaja i staraja siracina, naciarpieŭsia!... bo pośle
toj reformy i pierachodu ŭ tuju lažniu nia mieŭ
tabaku.

— Kab joj dna ŭ piekle nia byŭ! — klaŭ
z celaha serca stary Marcuk.

— Kamu? što ty tak klaniešsia! — swaryła-
sia na swajho dzieda staraja Marcučyha.

— A haspadyni: heta praz jaje łasku my cier-
pim; a ja woś mušu abychođizcca biaz lulki.

Marcučyha wielmi nia lubiła haspadyni, ale
taksama nia lubiła i tabaku, dyk saŭsim nie spaču-
wala swajmu dziedu.

Paciarpi, Michał, — kazała jana: — adwyk-
nieš ad lulki, dyk i mnie lahčej buduć żyć z taboju.

— Što ty mnie wiarzoliš — „adwykni, adwyk-
ni!“ Tabie heta lohka skazać, a mnie dyk wun jak
prychodziacca!

Stary byŭ wielmi znerwawany: nia kuryŭ ad
učarajšaha, a synu kłaniacca nie chacieŭ. Dyk cha-
dziŭ pa chacie, niby nawodziacca paradak, a pa-
praŭdzie dyk tolki nazalaŭ starusie i čapiŭsia biaz
daj pryčyny da kožnaj makulinki.

— A woś ja nia kuru ŭsio żywicio i żywu,
dyk i ty nie pamreš, — kazała Marcučyha.

Ale heta tolki dapoŭniła miery: Marcuk schwa-
ciŭ stary wienik i miarkawaŭ ŭžo staruchu dobra
addubasić. Dy woś na parozie pakazaŭsia syn,
ksiondz Michał Marcinoŭski. Niešta-niejkaŭ karcila
jaho ŭ sercy, dyk pajšoŭ da bačkoŭ — moža ich

paciešyć, moža ŭ čym pamahčy, nu adnym słowam,
adwiedać. Ale, hlauŭšy na takuju scenu, što bački
pačynajuć strašennuju wajnu, adstupiŭ pašpiešna
nazad. Heta taksama dapoŭniła miery: ksiondz Mi-
chał strašenna zhoršyŭsia i z tajej pary bołš da
bačkoŭ nie chadziŭ, — bałazie znajšlasia takaja
ważnaja pryčyna.

Praŭda, stary Marcuk zrazu žmiarkawaŭ, što
dzieła — dreŭ, apuściŭ ruki, wienik z pahardaj ki-
nuŭ u kut, nawiet plunuŭ na jaho, ale bylo ŭžo
poznaj. A starucha tymčasam hałasila na ŭsiu chatu:

— Ty stary — chren! što ty narabiŭ? ciapier
naš synok nikoli da nas nia prydzie.

— Nia prydzie, dyk i nia treba, — kazaŭ
Marcuk: — i ja da jaho nie pajdu!

Tak i zażyli staryki na swaim adnasielli.
Marcuk ŭžo padumywaŭ z taho hora i synu na
styd, pajsci iznoŭ na službu, ale nia moh sabracca:
adwyk, dyk staryja kości nie chacieli ciažka pracawać.

Haspadynia akuratna try razy na dzień prysy-
ła starym charčy, časam lepšyja, časam horšyja,
jak kali padyjšlo joj pad humer. Čas kaciŭsia da-
lej-dalej; staryja prywykli da nowych abstawinaŭ;
Marcuk maŭčau, zaciaŭšy zuby; a tabaku tolki nia
było, bo ani probaršč, ani haspadynia ab heta nie
kłapacilisia.

Niekali, niehddie, niejki filazaf kazaŭ, što ba-
by pieramieniajucca jak miesiac. Fil kab jon tak
z nosam byŭ, jak baby pieramieniajucca. Baba jak
uprecca, dyk nijaki kaziol tak nie patrapić. Jašče
da tryccaci hadoŭ baba tak-siak, ale ŭžo pośle —
stop! Bołš tryccaci baby nawiet i hadoŭ sabie nia
ličać, a kali i dabaŭlajuć, dyk tolki na piać hadoŭ
adzin hadoček. Nu, ale ab hetym skazaŭ druhim razam.

Polski palicyjant spalił biel. malitaunik.

U białoruskaj katalickaj časopisi „Chryścijanskaja Dumka“ Nr. 6 z s. h. nadrukawana korespondencyja ab spaleńni palicyjantam białoruskaha katalickaha malitaunika u wioscy Bielkiškach, kala Świra, Świancianskaha paw. Ab hetym akcie miż inšym skazana u henaj časopisi hetak: „Lubim my tak-ža malitaunik „Hołas Duży“. Na im ja try hady maliusia, a pakul kamandant Świrskej palicyi, što byŭ

tam daŭniej, pryšoŭšy ŭ maju chatu, spaliŭ jaho, nazywajučy kniżku ŷyderswam, a ks. Stepowiča, katory jaje napisaŭ i biskupa Matulewiča, katory jaje aprabawaŭ, nazywaŭ bałšawikami“.

Heta pakazwaje, jakija bywajuć adnosiny palicyi u białoruskaj wioscy da białoruskaha narodnaha ruchu wa ŭsich jaho halinach.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKACHA ŽYĆCIA.

Aryšty siarod Ukraincaŭ. Polska presy padaje, što byccom Ukrainskija nielehalnija arhanizacyi zalažyli u Krakawie swoj asiarodak prapahandawy i bajawy. Palicyja heta adnak wykryła i padčas rewizii znašla mnoha aružža i materjałaŭ, z jakich robiacca bomby. Znajšli šmat roznych nacyjanalistyčnych adozwaŭ, brašuraŭ i arhanizacyjny archiŭ. Taj-ža presy padaje, što z Krakawa dawalisia prykazy dziejaŭnia tajnym arhanizacyjam wa ŭsiej Uŭschodniaj Haliczyńce, dzie żywuć Ukraincy. Aryštawali tam kala 30 asob.

Polskaja presy padaje tak-ža, što adbylisia mnohija arišty siarod Ukraincaŭ wa ŭsiej Haliczyńce. Hazeta „Chwila“ piša, što u Stanisławaŭskim wajawodztwie arištawanych kala 2000 asob.

U Čechasławačynie, u miascowaści Karlowo, tamašniaja žandarmeryja dakanala rewizii i arištaŭ siarod ukrainskaha studentstwa. Znajšli byccom i tam aružža i amunicyju. Rewizii henyja byccom majuć suwiež z rewizijami u Krakawie.

Z POLŠČY.

Aryšty. Polskaja presy padaje, što apošnimi dniami adbylisia arišty wa ŭsiej Polšče. Palicyja dakanala rewizii i arištaŭ: u Krakawie, u Lwowie, Bielastoku, Starogardzie, Piotrkowie, Čenstachowie i u mnohich inšych miascach Aryštawanych mnoha jość endekaŭ, narodnych socyjalistaŭ i siarod endeckich arhanizacyjaŭ moładzi.

Pasady dla adznačanych orderam „Virtuti Militari.“ Ministerstwa nutranych spraŭ wydała zahad, kab wa ŭsich instytutacyach dziaŭžaŭnaj administracyi i u samaŭradach u pieršuju čarhu prymali na pasady adznačanych orderam „Virtuti Militari.“

Z ZAHRAHICY.

Aryšty u Łatwii. Nadowiačy palicyja arištawala 97 asob z fašystaŭskaj arhanizacyi „Perkomkust.“ Siarod arištawanych jość 26 čynoŭnikaŭ. Hena arhanizacyja nielehalnaja.

Ahraničennie ŭ prawach mowy narodnych mienšasćiaŭ u Łatwii. Ministerstwa wydała zahad, jak treba wykonywać zakon ab swabodzie mowaŭ narodnych mienšasćiaŭ, kab pašyryć prawy mowy łatyskaj. Pawodle hetaha zahadu łatyskaja mowa abawiazwaje wa ŭsich publičnych miascach, a mowa narodnych mienšasćiaŭ мае hramadzkae prawa tolki u zakrytych pamiaščeńniach.

Słowam, žwiarynaść łatyskaha nacyjanalizmu pierachodzić i hranicy pryzwaŭšaści.

Z Litwy. U minulym tydni adbyŭsia sud nad zamachowcami, što niadaŭna prabawali u Litwie škinuć urad i dać ŭladu ŭ ruki Valdemarasa. Sud zasudziŭ: 2. ch na karu śmierci, a Valdemarasa na 12 hadoŭ wastrohu. Prezydent Smetona zasudžanych na śmierć pamitawaŭ i zamianiu karu śmierci na wastroh; adnamu na 11 hadoŭ, a druhomu na 10.

Pałk Prystar u Litwie. Nadowiačy jezdziŭ u Litwu aŭtobilem z Wilni b. premjer Polšče pałk Prystar. U Koŭnie Prystar praz pasierednistwa francuskaŭ pasła nawiazaŭ styčnaść z lituŭskimi dziaŭžaŭnymi kurhami i wioŭ z imi hutarki. Ab čym hawaryli, pakulšto niawiedoma. Heta pajezdka pałk. Prystara u Litwu wyklikaŭ u polskaj, lituŭskaj i zahranicnaŭ presie ŭsialakija dahadki.

Pišmy z wioski.

Wiestki z siała.

Pastaŭščyna. Warapajeŭskaja hmina. U našaj hminie hoład dakučaje ŭsím sialanam i biadniejšym i bahaciejšym. Polski ŭrad prysyłaŭe pomač, ale heta nia spyniaŭe hoładu; dajuć tolki pa 6 kilaŭ muki na dušu i bolš ničoha. Henuju pomač ceniać doraŭ, treba adrablać na derohach; rabotniku z kaniom ličać pa 3 zł. u dzień, a piešamu pa 1 zł. 20 hr. Zapamahowaje žyta ličać pa 3 zł. za pud. Čto maŭe kania i čas, zarobić pud žyta u dzień, a biez kania i hetaŭe nie zarobić.

Pole absiejeli niejak, ale tak-ža zapamahowym nasieńniem. Niawiedoma, jak budzie u wosleń, bo ciapier henaje nasieńnie canili tak-ža zadoraŭe, darežej rynačnaj cany.

Dadam jašče paru sloŭ ab wybarach wojta. Naša hminnaja rada pašla apošnich samaŭradawych wybaraŭ wybrała na wojta asadnika. Starasta hetych wybaraŭ nie začwierdziŭ. Papiaredni wojt tak-ža asadnik, katoraha lubić i padtrymliwaje starasta. Dyk cikawa, što budzie z hetymi wojtami!

Baryłka.

Ab našym žyćci — byćci.

Łučaj, Postaŭskaha paw. Daŭno ja pišaŭ u „B. Krynicu“, ale ciapier prybraŭsia i krychu napišu ab Łučajcach.

Łučajcy nia Kitajcy, ale narod ciomny i biedny. Akrom dźwioch-troch wiosak bahaciejšych, rešta ŭsie biednata. Ziamla nia wažnaja, a haspadarački da taho drobnyja, što wielmi mała jak i haspadar samawystarčaŭny. Nacyjanalnaja šwiedamaść, ahułna biaručy, slabaja; šwiedamyja tolki adzinki, heta wiaskowaja białoruskaja intelihiencyja. Polskija arhanizacyi ŭ nas nijak nia mohuć skleica. Papiaredni naš probaršč ks. Sadoŭski byŭ zalažyŭšy polskaje koła SMP. i jak jon jaho ni trymaŭ, usłož taki nia ŭtrymałasia — razwaliłasia. Nowy ksiondz pakulšto siadzić cicha. Jość tut „Stralcy“, jość i „Fiodary“, ale heta niešta niejakaje, dzie našyja chlapy šukajuć raboty. Kali-ž nie dastanie raboty, dyk jon i nie „stralec“ i nia „fiodar“.

Hmina našaja niejakaja nieščasliwaja; byli zdajecca i swaje wojty, ale byli i wialikija hminnyja wydatki. Prabili našy samaŭradaŭcy studni i tolki hrošy wydali, bo spiarša byla wada dobraja; heta prabiwańnie kaštawała, dyk i hawaryć nia ma pra što. Jašče adzin samaŭradawy abrazok: letaš pačali budawać budynak na školu, nu i zbudawali. Kamisija budynku adnak nie pryznała i nie pryniała. Skazali, što treba ražbirać ož da fundamantu.

Sioleta wybrali na wojta z swajej hminy polskaha asadnika Čaławiek jon sprawiadliwy i nie hanarysty Pahladzim, jak jon budzie haspadaryć u hminie. Na padziel pomačy haładajučym, jaki prawodzić miascowsyja hminnyja ŭłady, ludzi wielmi kryŭdziacca. Za dapamohu treba adrablać; z kaniom(?) rabotniku ličać 1 zł. 25hr. u dzień, a za pud žyta rachawali 3 zł. 20 hr. Na siałbu sialanie bra li nasieńnie tak-ža zapamahowaje, dyk užo i biadujuć, što i ŭwosleń supakaju ad hoładu nia budzie, bo treba-ž budzie spłačywać daŭhi i niadoimki.

Ciažkaje žyćcio-byćcio našaha sialanstwa i treba šmat pracawać, kab jaho paprawić. Dyk pracujma nad hetaj sprawaj i pracujma supolna, bo ŭ jednaści siła.

Wichor.

Прамень сьвятла.

Дуброва, Маладзчанскага пав. Стараннем нашай моладзі дня 21.IV. с. г. было зладжана ў нас беларускае прадстаўленьне. Ставілі „На розумам сыямілі, а сэрцам.“

Праграма і праспэкт Курсу была падана ў „Бел. Крыніцы“ № 20 з дня 6.V.1934 г.

Зёлкі ад сяброў і несяброў купляе Беларускае Коопэратыўнае Т-ва „Пчала.“ Вільня Каралеўская вул. № 3—8.

Адыгралі вельмі ўдачна; народу было поўна і ўсе былі вельмі задаволены з беларускага прадстаўленьня. Гэты пад’ём духа ў народзе ня даў супакою ворагам беларускага адраджэньня; пасля прадстаўленьня былі даносы ў паветавае староства, што прадстаўленьне было не паводле праграмы ў дазvole: пачалося быццам ня ў той час, як было напісана ў старажытскім дазvole. Аднак на такую дробязь і ў старостве не зьяврулі ўвагі, наказушы толькі кіраўніку прадстаўленьня Грымалю, каб другі раз трымаўся і празначанага ў дазvole часу.

Дык да працы, моладзь! Заганізьце гурток Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры і распаляйце сьвяцільні сьвятла.

Дубок.

Поп расеец у беларускім прыходзе.

У селюб, Наваградзкага пав. Наш у ваколіцах Уселяба куток мусіць найбольш глухі ва ўсей Зах. Беларусі. Аднак і ў нас народная сьведамасьць шырыцца і вядзецца барацьба за сваё роднае—беларускае. Вось тут праз „Бел. Крыніцу“ я хачу падзяліцца з сваімі братамі беларусамі, што мы робім і што мусім рабіць у першую чаргу.

Ёсьць у нас цэрква, а ў цэркве поп расеец — афіцэр б. царскай арміі. Беларусы ён не ўважае; беларускую мову называе „будзённай.“ Пропаведзі „наш“ поп гаворыць толькі парасейску ў „істинно руском духе.“

Расейскія чорнасоценцы папы ўжо чуюць беларускую сілу, дык і пачынаюць крыху ўступіць; сьв. Синод выдаў два беларускія малітвеннікі і мітрапалітальнае „Слово“ часамі піша нібы пабеларуску, дык і наш поп пачаў гаварыць хоць не пабеларуску дык аб беларусах. Вось на другі дзень Сёмухі ён прызнаўся да беларушчыны і кажа, што можа гаварыць пропаведзі пабеларуску і вучыць дзяцей у школе ў роднай беларускай мове.

Дык вось як: поп кажа, што ён беларус, усе гаворыць пабеларуску, а пропаведзі гаворыць і вучыць дзяцей рэлігіі парасейску. Чаму гэта так? А вось таму: у Праваслаўнай Цэркве на Беларусі зьверху, на пасадах іерархаў і ў Кансысторыях заселі расейцы, якія ня хочуць праводзіць беларусізацыі нашага рэлігійнага жыцьця.

Калі Яго Блажэнства Мітрапаліт Дзяніс з падуладнымі епіскапамі на беларускіх землях ня хочуць паўтарыць „пачаеўшчыны“ на беларускім грунце, дык нахай прыслухоўваюцца да голасу Беларускага народу. „Пачаеўшчына“ ў беларускіх прыходах адбываецца паціху даўно. З гэтага найбольш карыстаюць камуністы, баптысты і іншыя сэкты.

Пакуль яшчэ ня зусім позна бараніць цэркву ад ворагаў, узяліся за гэта дзела і нашыя веруючыя: сабралі падпісы і паслалі дамаганьне завясыці добры, хрысьціянскі, пабеларуску для беларусаў лад у рэлігійным жыцьці нашага прыходу.

Анатоль

Наша нясьведамасьць.

Культура і каля Празарок, Дзісенскага пав. Наша вёска, як я пісаў ужо ў „Бел. Крыніцы“, вялікая, жыхароў многа, усе беларусы, але ня ўсе сьведамыя. Жывуць нашы людзі на сьцеце і ня ведаюць, чаго ім трэба.

З гэтай нясьведамасьці многія сьмяюцца і з яе карыстаюцца. Нашу моладзь узялі і напісалі ў палякі, залажыўшы польскае „кола“. Моладзь, ня ведаючы, што з яе робяць у гэтым коле, туды ходзіць і прыглядаецца, як баран на маляваныя вароты. Чаго і пашто яна туды ідзе, сама гэтага ня ведае.

Дарагая моладзь, вазьмі ў рукі родную беларускую газету, выпішы „Шлях Моладзі“ ды прасьвячайся і ўсьведамляйся. Чытай беларускія газеты і кніжкі, дык пазнаеш, вартасьць сабе і мэту ў жыцьці.

Гін-дзін.